

**Ιζαμπέλ
Ιωαννίδου**

Η γεωπολιτική των εμβολίων κατά του κορωνοϊού στα Δυτικά Βαλκάνια

Η συνεχιζόμενη πανδημία του κορωνοϊού και ιδιαίτερα η διαχείρισή της έχουν δώσει την εντύπωση ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει χάσει σχετικό γεωπολιτικό βάρος κατά τη διάρκεια αυτής της κρίσης. Η ΕΕ και τα κράτη-μέλη της δυσκολεύτηκαν να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες σε εμβόλια, πόσω μάλλον να είναι σε θέση να συμβάλουν ουσιαστικά εκτός των συνόρων της ΕΕ. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έχουν μοιραστεί το εμβόλιο με τρίτα κράτη ισχυρίζόμενες – μάλλον χωρίς να έχουν πείσει στα μάτια πολλών – ότι η κατάσταση αυτή οφείλεται στους συμβατικούς περιορισμούς που επιβάλλουν οι αμερικανικές φαρμακευτικές εταιρείες. Ταυτόχρονα, η Κίνα αποτελεί τη βασική γεωπολιτική πρόκληση για τους πολυμερείς θεσμούς, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ και των κρατών-μελών της, αλλά και για την άμεση γειτονιά της, τα Δυτικά Βαλκάνια. Η πανδημία έχει επίσης ανοίξει ακόμη μια διέξοδο μέσω της οποίας η Ρωσία θα προσπαθήσει να αποκατασταθεί ως παγκόσμια δύναμη. Υπό το πρίσμα αυτό, η επιλογή του ονόματος του εμβολίου της (Sputnik) αποτελεί δήλωση των προθέσεων της Ρωσίας και αποκαλύπτει τον «πατριωτισμό του εμβολίου». Κι όμως η εντύπωση αυτή αποτελεί μόνο μέρος της ιστορίας.

Η Σερβία είναι η κυρίως χώρα στην περιοχή όπου παίζεται το γεωπολιτικό παιχνίδι της διανομής του εμβολίου κατά του ιού. Είναι η μόνη χώρα στην περιοχή που το καλοκαίρι του 2020 είχε ήδη υπογράψει συμβόλαια αγορών απευθείας με τους παραγωγούς εμβολίων παγκοσμίως. Ο αντίκτυπος της Κίνας όμως ξεχωρίζει, καθώς τα δύο τρίτα των Σέρβων, ακόμη και ο ίδιος ο πρόεδρος Aleksandar Vucic, έχουν εμβολιαστεί με το κινεζικό εμβόλιο Sinopharm. Αυτό που ξεκίνησε ως η «διπλωματία της μάσκας» μετατράπηκε σε «διπλωματία των εμβολίων», με τη Σερβία να είναι η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που έλαβε το Sinopharm, τώρα προσβλέποντας στο να γίνει παραγωγός του κινεζικού εμβολίου εντός του έτους. Συνάμα, η Σερβία έχει δωρίσει εμβόλια στις γειτονικές της χώρες, όπου η Ρωσία και η Κίνα έχουν επίσης δραστηριοποιηθεί. Αντιθέτως, το Κοσσυφοπέδιο αρνήθηκε να χρησιμοποιήσει κινεζικά και ρωσικά εμβόλια – ούτε καν για το προσωπικό υγείας, τους δασκάλους και τις ευάλωτες ομάδες – δεδομένου ότι δεν έχουν ακόμη εγκριθεί από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων. Με αυτόν τον τρόπο, η κυβέρνηση του Κούρτ πέτυχε με έναν σμπάρο δυο τρυφόνια: αφενός, έχει διαφοροποιήσει την προσέγγισή της απ' αυτή της Σερβίας και αφετέρου έχει αποδείξει ότι υποστηρίζει την ευρωπαϊκή προσέγγιση. Ωστόσο, θα ήταν λανθασμένος και άποπος ο ισχυρισμός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν και είναι απόουσα από τα Δυτικά Βαλκάνια κατά τη διάρκεια αυτής της δύσκολης περιόδου. Η ΕΕ έχει ήδη κινητοποιήσει κονδύλια ύψους 38 εκατομμυρίων ευρώ για άμεση στήριξη του τομέα Υγείας στα Δυτικά Βαλκάνια και 70 εκατομμύρια ευρώ έχουν δοθεί για την προμήθεια εμβολίων που έχουν εγκριθεί από την ΕΕ. Αφού δυσκολεύτηκε να καλύψει τις δικές της ανάγκες, η ΕΕ έχει επικεντρώσει τη στήριξή της στα Δυτικά Βαλκάνια – ως ο κυρίως χορηγός στην περιοχή – στον χειρισμό των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων της πανδημίας. Εστάθηκε δηλαδή στον περιορισμό του κοινωνικοοικονομικού αντίκτυπου της πανδημίας, στην οικονομική ανάκαμψη των μικρομεσαίων και καινοτόμων επιχειρήσεων και στη στήριξη δημόσιων επενδύσεων και ιδιωτικών επιχειρήσεων. Όμως όπως συμβαίνει με κάθε αγώνα δρόμου, ο χρόνος αποτελεί ουσιαστικό συστατικό. Η γεωπολιτική των εμβολίων κατά του κορωνοϊού αποκάλυψε ορισμένα από τα χρονίζοντα προβλήματα της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ. Υπογράμμισε και πάλι το πόσο αναγκαία είναι η έγκαιρη και προσαρμοσμένη ευρωπαϊκή αντίδραση ώστε η ΕΕ να γεφυρώνει τα κενά έκτακτης ανάγκης σε μια δεδομένη στιγμή και περίπτωση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η Κίνα κυρίως, αλλά και η Ρωσία, κατάφεραν να καλύψουν γρήγορα τις ανάγκες σε μάσκες και εμβόλια στα Δυτικά Βαλκάνια. Η πανδημία έδειξε επίσης πόσο σημαντικό είναι για την ΕΕ να επικεντρώνεται στη βέλτιστη δυνατή και ισχυρή ενημέρωση και επικοινωνία της δράσης της, ειδικά όταν οι δικαιούχοι χώρες δεν το κάνουν. Οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων χρειάζονται ακόμη 20 με 30 εκατομμύρια δόσεις εμβολίων ώστε να εμβολιάσουν το 60% έως 90% του πληθυσμού τους. Είναι καιρός πλέον η ΕΕ να επιδείξει ότι η δράση της είναι αναγκαία από γεωπολιτική άποψη, πόσω μάλλον αφού πρόκειται για μια περιοχή όπου ήδη συμμετέχει σε μεγάλο βαθμό μέσω της πολιτικής της ευρωπαϊκής διευρύνσης. Τώρα που ο εμβολιασμός στα κράτη-μέλη της ΕΕ προχωρεί πια κανονικά, η ΕΕ οφείλει να θέσει ως προτεραιότητα τη χορήγηση των απαραίτητων εμβολίων στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων.

Η **Dr Isabelle Ioannides** είναι ερευνήτρια στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο των Βρυξελλών (Vrije Universiteit Brussels) και επιστημονική συνεργάτρια στο **Ελληνικό Ιδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)**.